

Poziția Funky Citizens privind invitația la dialog cu societatea civilă

I. De ce nu participăm

Funky Citizens a primit invitația Înaltei Curți de Casație și Justiție de a participa la întâlnirea din 9 decembrie 2025. Am solicitat ca invitația să fie extinsă și către organizația Declic. Răspunsul primit ne-a clarificat natura acestui exercițiu.

În răspunsul din 26 noiembrie, conducerea ICCJ ne comunică că Declic nu a fost invitat deoarece „pe rolul instanțelor se află un litigiu inițiat de organizația amintită privind conducerea ICCJ”. Argumentul invocat - asigurarea „unei abordări obiective” și protejarea „derulării procedurilor judiciare” - dezvăluie tocmai ceea ce pretinde să evite: selectarea participanților în funcție de gradul lor de critică față de instituție.

Excluderea unei organizații pentru că a ales să conteste în instanță decizii ale conducerii ICCJ nu este neutralitate - este exact opusul ei. Calea judiciară este o formă legitimă de participare civică într-un stat de drept. A exclude pe cineva pentru că a exercitat-o echivalează cu a spune că dialogul este rezervat celor care nu deranjează.

Mai mult, răspunsul ICCJ afirmă că au fost invitate „organizațiile care au relevanță în formularea de politici publice, inclusiv care au exprimat puncte de critică argumentată”. Declic a exprimat critică argumentată, prin mijloace legale și legitime, urmărind respectarea legii și nu o procedură vexatorie. Diferența este că a exprimat-o și în instanță. Acest criteriu implicit - critică da, dar nu *prea mult* - subminează credibilitatea întregului exercițiu.

Această formă de răspuns public vine și în contextul lipsei garanțiilor de transparență demonstrate de conducerea ICCJ în perioada recentă - inclusiv discuții purtate în spatele ușilor închise cu lideri politici, fără transparentizarea ulterioară a conținutului acestora. Nu putem valida un dialog a cărui premisă este opacitatea.

Nu refuzăm să participăm pentru că asociația Declic nu a fost invitată. Refuzăm pentru că *motivul* pentru care Declic nu a fost invitată ne îngrijorează legat de ce fel de dialog se dorește: unul controlat, cu participanți preselecți, care să producă imaginea consultării fără substanța ei.

Alegem, în schimb, să facem publică contribuția noastră. Ceea ce urmează nu este un refuz de a discuta, ci o demonstrație că avem ce spune și că preferăm să o spunem în spațiul public, nu într-un cadru al cărui scop pare să fie mai degrabă legitimarea instituției decât reforma ei.

II. Justiția și statul de drept: ce este în joc

Elefantul din cameră

Să începem cu ceea ce acest dialog evită să numească direct: pensiile speciale ale magistraților. Dezbateră este declanșată de acest subiect, dar el este tratat ca problemă laterală, nu centrală. Aceasta nu este o întâmplare.

Statul de drept pleacă de la premisa esențială de egalitate în fața legii. Discuția pune sub semnul întrebării tocmai acest principiu. Măsurile prezentate ca „temporare” se doresc permanentizate. Pensia trebuie să fie contributivă. Pensia specială (denumirea derivă din derogarea specialului de la regula generală a contributivității, fiind în mod explicit o preluare a principiului „*specialia generalibus derogant*”), concepută inițial ca instrument de recrutare în sistem până la momentul acordării unei salarizări corespunzătoare, a devenit un drept câștigat pe care sistemul refuză să îl renegocieze. Refuzul oricărui dialog pe acest subiect este ilegitim, singurul argument valid fiind adăugarea în discuție a salarizării și trecerea la sistemul contributiv, ca soluție pe termen lung odată cu epuizarea etapei de reglare temporară. Mai mult, aducerea în discuție a salarizării din eşaloanele inferioare ca argument general este o încercare nereușită prin care se decredibilizează și mai mult sistemul de justiție. Discuția centrată pe proporționalitatea drepturilor salariale în cadrul profesiilor de magistrat nu poate privi doar argumente izolate.

Argumentul invocat frecvent - incapacitatea judecătorilor de a rezista fizic și psihic la solicitările muncii de magistrat, justificând pensionarea anticipată - nu rezistă verificării practice. Conform Codului muncii (art. 61 lit. (d)), necorespunderea profesională este motiv de încetare a contractului individual de muncă, nu de pensionare. Mai mult, exemplele practice arată că magistrații își continuă activitatea după pensionare, ca avocați, consilieri sau, de regulă, în alte profesii juridice. Nu se retrag din „câmpul muncii”, ci strict din sistemul public al magistraturii, prin solicitarea intrării la pensie. Definiția legală a acestei situații este „demisie”, nu pensionare.

Soluția pentru supraîncărcare este reducerea volumului de muncă, nu pensia anticipată cu beneficii speciale. Dar această soluție ar presupune reforme structurale pe care sistemul de justiție nu le-a cerut niciodată cu aceeași vehemență cu care își apără privilegiile.

Aici este problema fundamentală: marea majoritate a magistraților pare să se mobilizeze pentru propriile interese, dar nu și pentru reformele sistemice care ar servi cetățeanul. Nu am văzut niciodată o mobilizare comparabilă pentru digitalizare, pentru reducerea duratei proceselor, pentru accesul efectiv la justiție. Această asimetrie subminează credibilitatea oricărei declarații de deschidere la dialog. Ba chiar putem spune că digitalizarea care a funcționat în perioada pandemiei COVID nu a avut nevoie de o modificare structurală a infrastructurii, lucrurile se puteau face și mai devreme, dacă sistemul de justiție reprezentat de ICCJ ar fi dorit asta.

Justiția ca putere în stat vs. justiția ca serviciu public

Invitația ICCJ vorbește despre „serviciul public de justiție”. Este o formulare revelatoare. Există o tensiune nerezolvată în modul în care sistemul se raportează la propria identitate: este justiția o putere în stat sau un serviciu public?

Constituția definește clar: justiția este una dintre cele trei puteri ale statului. Dar această putere nu rezidă indivizibil în fiecare judecător - ea se manifestă instituțional, prin hotărâri definitive, prin practică unitară, prin predictibilitate. Fiecare judecător participă la înfăptuirea justiției, dar nu este deținătorul ei în nume propriu.

Confuzia între cele două înțelesuri permite un joc retoric convenabil: când se cer drepturi și privilegii, magistratul invocă demnitatea puterii judecătorești; când se cer reforme și transparență, sistemul se refugiază în tehnicitatea serviciului public. Această ambiguitate cultivată nu servește nici justiția, nici cetățeanul și, de dată recentă, nici magistraților.

Independența justiției: mai mult decât bani

Discursul dominant reduce independența justiției la dimensiunea financiară: salarii mari, pensii speciale, bugete consistente. Dar nu există un „plafon de incoruptibilitate” - niciun nivel salarial nu garantează, în sine, independența. Garanțiile reale ale independenței sunt altele: transparența proceselor de numire și promovare; absența „câmpurilor tactice” prin care se influențează inclusiv repartizarea dosarelor; lipsa presiunilor interne, de la colegi sau conducere; asumarea publică a deciziilor și motivărilor.

Independența în înfăptuirea justiției înseamnă independență față de *orice* ingerințe - inclusiv din interiorul sistemului. Războaiele între magistrați, fracțiunile din CSM, tensiunile dintre instanțe și parchete nu sunt expresia independenței, ci simptome ale unei guvernante interne defectuoase.

Un exemplu recent: activitatea judecătorilor ICCJ în cadrul Biroului Electoral Central s-a desfășurat netransparent, cu decizii contestate (inclusiv privind observarea procesului de votare prin intermediul urnelor speciale), care au afectat încrederea în procesul electoral. Chiar dacă BEC este un organism distinct, componența sa și modul de operare se răsfrâng și asupra imaginii instanței supreme. Independența nu poate fi invocată selectiv.

Prescripția și protejarea interesului public

Decizia CCR privind prescripția a creat o situație în care dosare importante de corupție și crimă organizată s-au prescris sau riscă să se prescrie. Există un dezechilibru evident între protejarea intereselor generale ale societății și modul actual de instrumentare a acestor dosare.

Rolul justiției în statul de drept nu presupune introducerea, *de facto*, a unei noi etape procesuale - prescripția ca modalitate de soluționare. Este adevărat că declararea neconstituționalității prevederilor anterioare a creat o problemă. Dar termenul rămas pentru soluționarea cauzelor era unul rezonabil. Sistemul nu a tratat această urgență ca pe o prioritate, ci ca pe un mod de a evita pronunțarea soluțiilor, având o scuză convenabilă. Este însă evident că deși aceste dosare sunt mai vizibile, prescripția a intervenit și în mari dosare

de crimă organizată, trafic de persoane, evaziune fiscală majoră. Fiecare dosar prescris este un mesaj: sistemul nu a reușit să facă dreptate în timp util. Acest eșec este sistemic, nu accidental.

Limitele acestei dezbateri

Problemele justiției, ca și cele ale societății cu justiția, nu țin doar de activitatea din sala de judecată. Inclusiv această dezbatere are limitarea de a cuprinde doar parțial niște probleme altfel sistemice, complexe, pe care ICCJ nu are nici atribuțiile și nici capacitatea de a le rezolva singură. De altfel, majoritatea problemelor cu care se confruntă justiția depind de conlucrare între instituțiile publice și societate, sub acest aspect demersul dvs. fiind unul necesar, dar nu și suficient.

Creșterea rolului proactiv al justiției se impune, chiar dacă aparent este contraintuitiv. Deprinderea cu principiul disponibilității poate fi un defect profesional, dar această disponibilitate ține de procedura din sala de judecată, nu de sistemul de justiție în sine, acesta neputând fi doar reactiv. Cu respectarea limitelor impuse de principiul separației puterilor, magistrații trebuie să participe la ameliorarea simptomelor disfuncționalității sistemului de justiție la fel de energic cum o fac pentru „compensațiile” la care sunt susțin că sunt îndreptățiți din același motiv. În final, scopul atât pentru magistrați, cât și pentru statul de drept, este de a face sistemul de justiție mai suplu și mai funcțional, de a reduce presiunea datorată volumului de muncă generat inclusiv de ineficiența procedurilor, întrucât problemele curente nu vor dispărea acoperindu-le cu un pansament cu pensii speciale.

Rolul CSM, formarea magistraților la INM, relația dintre instanțe și parchete, digitalizarea fragmentată, statutul personalului auxiliar, sediile instanțelor - toate acestea depășesc competențele Curții Supreme. Dar tocmai de aceea un dialog autentic ar fi trebuit să includă toți actorii relevanți, nu să riște să devină un exercițiu de imagine al unei singure instituții.

III. Identificarea nevoilor și disfuncțiilor percepute la nivelul societății

Invitația ICCJ vorbește despre disfuncții percepute. Formularea sugerează că problemele ar fi, cel puțin parțial, o chestiune de imagine publică. Nu sunt. Ele există în sistem, sunt documentate și au consecințe reale.

Recrutarea, selecția și promovarea magistraților

Sistemul actual de recrutare prin INM nu dă rezultate satisfăcătoare. Tineri absolvenți, fără experiență practică, sunt aruncați direct în complete de judecată la nivel de judecătorie - acolo unde volumul este cel mai mare și diversitatea cauzelor cea mai amplă.

Critica frecventă, venită dinspre justițiabili, privind „vârsta fragedă” a judecătorilor nu este despre vârstă în sine, ci despre absența unei curbe de învățare programate. Nu există un sistem de mentorat real, de specializare progresivă, de protecție a tinerilor magistrați față de epuizare. Sistemul îi supune din start solicitărilor maxime, sub mormane de dosare, pentru că cei cu experiență au avansat spre instanțe superioare cu volume mai mici.

Această structură nu este accidentală. Ea se reproduce în multe organizații în care conducerile sunt conștiente de propriile limitări care ar deveni vizibile în cazul promovării reale pe bază de competență. Nu credem că este cazul justiției, drept pentru care aceasta nu are de ce să preia sisteme necorespunzătoare, ale căror rezultate nefaste le putem constata.

Predictibilitatea și unificarea practicii

Cetățeanul și avocatul care intră într-o sală de judecată ar trebui să poată anticipa, în limite rezonabile, cum va fi interpretată legea. Această predictibilitate este esența statului de drept aplicat.

În realitate, practica rămâne fragmentată. Recursurile în interesul legii și hotărârile prealabile unifică formal, dar implementarea este inegală. Motivările rămân, adesea, formule standard care nu explică raționamentul real. Un cetățean care pierde un proces nu înțelege de ce – și nici nu are cum să înțeleagă, când motivarea este o înșiruire de texte legale fără analiză reală a speței. Cunoscând limitările de înțelegere pentru neprofesioniști a unui limbaj aparent curent, subliniem că în cazurile acestea nici profesioniști ai dreptului nu pot descifra un silogism care lipsește.

Digitalizarea: între declarații și realitate

Digitalizarea justiției rămâne fragmentată și inconsistentă. Sistemele nu comunică între ele, procedurile variază de la o instanță la alta, accesul electronic la dosare este parțial și imprevizibil.

Aparent paradoxal, instanțele care au implementat cele mai deschise proceduri digitale demonstrează că este posibil. Dar aceste exemple rămân izolate, dependente de inițiativa regională de la nivelul Curții de Apel, neîncorporate într-o strategie unitară. Lipsa de coordonare nu este o fatalitate – este o alegere. Putem oricând lua drept exemplu portalul ICCJ, neconectat la sistemul general, ca evidență a fragmentării pe care tot sistemul de justiție o ignoră cu bună știință.

Dialogul cu legislativul: critică fără construcție

Este reală proiectarea pe justiție a unor probleme care țin de calitatea legislației. Legi ambigue, redactate fără respectarea normelor de tehnică legislativă, contradictorii sau

imposibil de aplicat ajung să fie „rezolvate” de instanțe, care preiau o responsabilitate ce nu le aparține. Deși procedurale, supapele prin care ICCJ are un rol de interpretare a legii și prin care hotărârile acesteia urcă la nivel de lege prin obligativitate generală, legislația deficitară ajunge să fie atribuită instanțelor.

Dar forurile magistraților nu par să sesizeze aceste aspecte într-un dialog structurat cu Parlamentul sau cu Guvernul. Critica există, o auzim constant. Propunerile concrete, formulate în timp util, în procedura legislativă, sunt rare. Dacă tot ceea ce facem este să criticăm legislativul după adoptarea legilor, dezbateră se transformă în bătăie instituțională, oricât de simandicos ne-am exprima.

Încrederea: dincolo de sondaje

Nivelul de încredere în justiție nu mai este doar „scăzut”, deși unele mesaje publice se referă la dinamica procentelor din sondaje. Aparenta consolidare a acelor procente ne arată că, de fapt, am trecut în zona lipsei de așteptări. La fel ca în cazul altor sisteme naționale de servicii publice, respondenții nu mai cotează nici măcar negativ calitatea acestora, pentru că nu mai au nicio speranță care să le fie înșelată. Acumularea se produce la „Nu știu/Nu răspund”, ceea ce face procente să crească aparent.

Spirala tăcerii din societate afectează și justiția. Cei care au avut experiențe negative nu le mai povestesc - pentru că nimeni nu se mai miră, nu mai sunt subiect de știri, devine banalitate. Această resemnare colectivă este mai gravă decât nemulțumirea activă pe care și noi o exprimăm. Un cetățean care protestează încă mai crede că sistemul poate fi schimbat. Un cetățean care tace a renunțat deja și va găsi alte căi, în afara instituțiilor, de a-și rezolva problemele, devenind în același timp receptiv la extremism.

IV. Către un dialog autentic

Nu avem pretenția că deținem toate soluțiile. Dar știm cum arată un dialog autentic - și acesta la care am fost invitați de către ICCJ nu este. Justiția nu are nevoie de validare din partea societății civile. Are nevoie de reformă, iar aceasta începe cu recunoașterea onestă a problemelor și voința de a le rezolva.

Un dialog autentic ar include toți actorii relevanți, nu doar pe cei considerați „constructivi” de organizator. Ar recunoaște că litigiile în curs nu descalifică vocile critice - le legitimează. Ar fi public, nu doar în rezultate, ci și în desfășurare. Ar avea continuitate, nu ar fi un eveniment singular menit să bifeze consultarea.

Suntem dispuși să participăm la un astfel de dialog. Până atunci, contribuția noastră rămâne în spațiul public, accesibilă oricui dorește să o citească și să răspundă.

Cu deschidere,
Consiliul Director Funky Citizens